

JAKOV JAKOVLEVICS ROGINSZKIJ
1895 – 1986

Hosszantartó betegség után, öregkori végelgyengülésben, születési helyén, Moszkvában, életének 92-ik évében 1986. május 28-án meghalt Ja. Ja. Roginszkij professzor, a biológiai tudományok doktora, a Moszkvai Állami Egyetem (MÁE) Biológiai Fakultása Embertani Tanszékének szakmai főtanácsadója.

1895. május 22-én született. Gimnáziumi tanulmányai után az egyetem kémiai tanszékén, majd D. M. Anucsin és V. V. Bunák professzoroknál az Embertani Tanszéken folytatta tanulmányait. 1925-től Bunák professzor aspiránsa. 1926-tól dolgozott a MÁE Embertani Intézetében, 1931-től pedig az Embertani Tanszéken, amelynek 1964–1975 között vezetője, haláláig pedig tanácsadó munkatársa volt. 1957-től haláláig tagja, 1965-től pedig helyettes szerkesztője a Voproszju Antropologii Szerkesztőbizottságának (84 kötet).

Ja. Ja. Roginszkij több mint száz tanulmányt publikált. Egyik társszerzője az 1941-ben megjelent embertani tankönyvnek. Doktori disszertációjában „A monocentrizmus és policentrizmus elmélete az ember és fajtái származásában” témakörével foglalkozott, amelyért elnyerte a MÁE Lomonoszov-díját, és amelynek jelentős része 1949-ben jelent meg monográfiaként. M. G. Levinnel együtt írt tankönyve háromszor jelent meg (1955, 1963, 1978). Széles körű érdeklődésnek középpontját az ember származása képezte, és e vonatkozású monográfikus szintézise (Az antropogenezis problémái) kétszer került kiadásra (1969, 1977). 1982-ben jelent meg könyve „A művészet keletkezésének forrásairól”. Az ötvenes években több tanulmányt írt a presapiens-elméletről, és különös figyelemmel elemezte a neandertáliak eltűnésének okait. E vonatkozású tanulmányát elküldte az ELTE Embertani Tanszéke centenáriumára (1981), a jelenkori antropologia problémáival foglalkozó Szovjet–Japán szimpóziumra (Tokió 1982), amelyet végül a Voproszju Antropologii Szerkesztőbizottsága is közlésre fontosnak tartott (1985). Speciális érdeklődési körét képezte a metrikus jellegek variabilitásának és a morfológiai jellegkorrelációk törvényszerűségeinek elemzése.

Ja. Ja. Roginszkij professzor 1964–1975 között a MÁE Biológiai Fakultása Tudományos Tanácsának tagja. Tevékenységéért a Becsületrenddel (1951), az Orosz Föderatív Szovjet Szocialista Köztársaság Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének Díszoklevelével (1965), a Szovjetunió érdemrendjeivel, a Szovjetunió Felsőoktatási Minisztériumának Díszoklevelével (1973, 1980), és kiváló oktatói rendjével tüntették ki (1981). Kiemelkedő érdemeket szerzett a Moszkvában, 1964-ben tartott VII. Antropológiai és Etnológiai Világkongresszus (ICAES) több éves előkészítésében, amelynek előadója is volt. 1972-ben a Csehszlovák Anthropológiai Társaság tiszteleti tagjává választotta őt.

Emlékezetes a hominizáció problémáiról folytatott polémiája H. V. Vallois professzorral (Leninigrád 1956), másrészt félévszázaddal korábbi pozitív reflexiója Bartucz L. professzor mosonszentjánosi leletvizsgálataival kapcsolatban (Moszkva 1934). Tanszéki előadásai közül pszichológus hallgatók részére is szemesztereket tartott Bevezetés az embertanba és az Antropogenezis speciális fejezetei témakörökből.

Ja. Ja. Roginszkij professzor a szovjet antropológiai iskola egyik megalapítója, a kutatók második és harmadik nemzedékének kiemelkedő és felejtethetetlen nevelője, az egyetemes embertan egyik legkiválóbb gyarapítója volt.

Dr. Tóth Tibor

TATJÁNA ALEKSZEJEVNA TROFIMOVA
1905 – 1986

Hosszantartó betegség után, életének 82-ik évében, 1986. április 4-én Moszkvában meghalt T. A. Trofimova, a SzUTA Néprajzi Intézete Embertani Szektorának szakmai főtanácsadója, a történettudományok doktora.

1905-ben született. 1930-ban fejezte be tanulmányait a Moszkvai Állami Egyetem Fizika–Matematika Fakultásának természettudományi tagozatán. Aspirantúráját V. V. Bunák professzor irányításával végezte, amely után a MÁE Embertani Múzeumában dolgozott. 1940-ben védte meg kandidátusi disszertációját a Volga-melléki tatárok etnogenezise témaköréből, amely 1949-ben jelent meg monográfiaként. 1943-ban G. F. Debecsel, M. G. Levinnel és N. N. Cseboksároval együtt az Embertani Múzeumból áthelyezték a SzUTA Néprajzi Intézetébe az ottani Embertani Szektor létrehozása érdekében, amelynek több éven keresztül volt vezetője. Publikációinak száma 100 körül van. Doktori disszer-

tációját 1962-ben védte meg tevékenységének összefoglalásaként. E szintézisének témája Horezm és a vele határos területek történeti népességének paleoantropológiája. Több monografikus terjedelmű tanulmánya után 1972-ben jelent meg Közép-Ázsia paleoantropológiája c. szintézise (V. V. Ginzburggal együtt). Érdeklődési körébe tartozott az ajnók eredete, a középkori keleti szláv törzsek kraniológiája, a Volga vidék, a Káspi–Arali térség paleoantropológiai problémái, Európa benépesedésének embertani vonatkozásai, a keleti ugorok és a tatárok embertana.

Megkülönböztetett figyelemmel kísérte a magyar antropológiai kutatásokat. Bunák és Ginzburg professzorokkal együtt részt vett a két hazai szimpóziumunkon (1959, 1967). 1964-ben a Moszkvában tartott VII. Antropológiai és Etnológiai Világkongresszus (ICAES) Etnikai–Embertani Szekciójának volt az elnöke. Még az ötvenes években férjének, Sz. P. Tolsztoz akadémikusnak kíséretében tanulmányozta az angliai, franciaországi és olaszországi embertani gyűjteményeket. Haláláig volt szerkesztőségi tagja a csehszlovák Anthropologie folyóiratnak.

Az általános embertani metodológián belül érdeklődése a taxonómiai problémákra koncentrált. 1959–1962 között egyik résztvevője volt a lengyel antropológiai iskola képviselőivel folytatott kraniotipológiai vitának. Elemezte az Aral–Káspi térség és az Indiai szubkontinens paleoantropológiai összefüggéseinek lehetőségét. Különös figyelmet érdemelnek az ananyinói és a kelteminári kultúra népességeinek oszteológiai hagyatékával kapcsolatos vizsgálatai. G. F. Debec és M. G. Levin professzorokkal együtt részt vett az etnogenezis interdiszciplináris problematikáján belül az embertani koncepció megalapozásában.

T. A. Trofimova professzornő több mint fél évszázadfos alkotói tevékenységével jelentős mértékben hozzájárult a szovjet antropológiai iskola kialakításához és az egyetemes embertan gazdagításához.

Dr. Tóth Tibor